NACKA TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
Meddelad i Nacka
2026-11-25

Målnummer
P 1541-26

PARTER

Klagande
1. Svenska Naturskyddsföreningen Nora
2. Rolf Broling
3. Anita Lindqvist
4. Lars Lindqvist
5. Lisa Fogdeby
6. Tommi Andersson
7. Gunilla Bjällskog
8. Roger Bjällskog
9. Anita Blomquist
10. Linda Boström
11. Gustaf Delin
12. Henrik Delin
13. Johan Delin
14. Karin Delin
15. Lotten Delin
16. Malin Delin
17. Sofia Delin
18. Bengt Ekberg
19. Gudrun Ekberg
20. Kirsti Eriksson
21. Kjell-Åke Eriksson
22. Ann-Chatrine Fogdeby
23. Magnus Fogdeby
24. Torkel Freed
25. Linda Hjalmarsson
26. Robert Hjalmarsson
27. Camilla Holm
28. Lena Jakobsson
29. Jonnie Johansson
30. Tomas Karlsson
31. Joakim Kumlin
32. Ann Lilja
33. Matilda Lindvall
34. Mårten Nehrfors Hultén
35. Hans Persson
36. Anders Pikas
37. Anna Helena Pikas
38. Martin Pikas
39. Robert Pikas

Avgörandet är elektroniskt undertecknat

Besöksadress
Sicklastråket 1

Telefon
08-561 656 00

Öppettider
måndag–fredag
08:00–16:30

Postadress
Box 69
131 07 Nacka

E-post
mmd.nacka@dom.se

Webbplats
www.nackatingsratt.domstol.se

40. Clara Prag
41. Frida Prag
42. Gustaf Prag
43. Mårten Prag
44. Berit Sjöholm
45. Christer Sjöholm
46. Kristina Wahlstedt

Ombud för 6–46: Juristerna Kristina Ståhl Gustafsson och Jennie Rasmusson, Ludvig & Co AB

Motparter
1. Nora kommun
Tingshuset, 713 80 Nora

Ombud: Advokaten Christian Arnbom, Christian Arnbom Advokat AB

2. Sweden Ballistics AB
106 31 Stockholm

Ombud: Advokaterna Mikael Hägglöf och Erik Marklund samt biträdande juristen Karolina Schagerström, Fröberg & Lundholm Advokatbyrå

ÖVERKLAGAT BESLUT
Nora kommuns beslut den 14 januari 2026 i ärende nr KS2026-52, se bilaga 1

SAKEN
Detaljplan för Timanshyttan 1:6 i Nora kommun

DOMSLUT

1. Mark- och miljödomstolen avslår yrkandet om vilandeförklaring.

2. Mark- och miljödomstolen avslår överklagandena i övrigt.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. BAKGRUND **4**

2. YRKANDEN **4**

2.1 KLAGANDE 4
2.2 MOTPARTER 5

3. UTVECKLING AV TALAN **5**

3.1 KLAGANDE 5
3.1.1 Formella invändningar angående planprocessen *5*
3.1.2 Människors hälsa och säkerhet *6*
3.1.3 Väginfrastruktur *7*
3.1.4 Planunderlag avseende naturvärden m.m. *8*
3.1.5 Artskydd *8*
3.1.6 Strandskydd *9*
3.1.7 Arkeologiska lämningar m.m. *9*
3.2 MOTPARTER 10
3.2.1 Kommunen *10*
3.2.1.1 Inledning och bemötande angående planunderlag m.m. 10
3.2.1.2 Planprocessen 12
3.2.1.3 Människors hälsa och säkerhet 12
3.2.1.4 Väginfrastruktur m.m. 13
3.2.1.5 Artskydd 13
3.2.1.6 Strandskydd 13
3.2.1.7 Arkeologiska lämningar m.m. 13
3.2.2 Bolaget *14*
3.2.2.1 Bemötande av klagandenas invändningar 14
3.2.2.2 Särskilt om invändningarna avseende arkeologiska lämningar m.m. 15

4. DOMSKÄL **16**

4.1 RÄTTSLIGA UTGÅNGSPUNKTER; PRÖVNINGENS OMFATTNING 16
4.2 MARK- OCH MILJÖDOMSTOLENS BEDÖMNING 17
4.2.1 Formella invändningar angående planprocessen *17*
4.2.2 Människors hälsa och säkerhet *18*
4.2.3 Väginfrastruktur *19*
4.2.4 Planunderlag avseende naturvärden m.m. *20*
4.2.5 Artskydd *21*
4.2.5.1 Fläcknycklar 21
4.2.5.2 Fladdermöss 22
4.2.5.3 Fåglar, groddjur m.m. 23
4.2.6 Strandskydd *24*
4.2.7 Arkeologiska lämningar och yrkandet om vilandeförklaring *25*
4.3 SAMMANFATTNING 27

1. BAKGRUND

Kommunfullmäktige i Nora kommun (kommunen) beslutade den 14 januari 2026 att anta en detaljplan för del av fastigheten Timanshyttan 1:6 i Nor. Detaljplanen syftar till att skapa förutsättningar för etablering av industri genom att möjliggöra mark för industriändamål på del av fastigheten Timanshyttan 1:6 i Nor. Planen säkerställer även åtkomst till planområdet genom tillfartsväg från väg 742.

Länsstyrelsen i Dalarnas län beslutade den 30 januari 2026 att inte överpröva detaljplanen enligt 11 kap. 10 § plan- och bygglagen (2010:900), PBL.

Kommunens beslut att anta detaljplanen har överklagats till mark- och miljödomstolen av Svenska Naturskyddsföreninen Nora, Föreningen Bevara Nor och Vikern, Rolf Broling, Anita Lindqvist, Lars Lindqvist, Lisa Fogdeby, Tommi Andersson, Gunilla Bjällskog, Roger Bjällskog, Anita Blomquist, Linda Boström, Gustaf Delin, Henrik Delin, Johan Delin, Karin Delin, Lotten Delin, Malin Delin, Sofia Delin, Bengt Ekberg, Gudrun Ekberg, Kirsti Eriksson, Kjell-Åke Eriksson, Ann-Chatrine Fogdeby, Magnus Fogdeby, Torkel Freed, Linda Hjalmarsson, Robert Hjalmarsson, Camilla Holm, Lena Jakobsson, Jonnie Johansson, Tomas Karlsson, Joakim Kumlin, Ann Lilja, Matilda Lindvall, Mårten Nehrfors Hultén, Hans Persson, Anders Pikas, Anna Helena Pikas, Martin Pikas, Robert Pikas, Clara Prag, Frida Prag, Gustaf Prag, Mårten Prag, Berit Sjöholm, Christer Sjöholm, Kristina Wahlstedt, Riita Jylhä Winther, Jan Winther, Björn Carnelid, Molly Fogdeby, Yvonne Gerdevåg Ragnarsson och Mats Ragnarsson.

Mark- och miljödomstolen avvisade genom slutligt beslut den 21 oktober 2026 överklagandena från Föreningen Bevara Nor och Vikern, Riita Jylhä Winther, Jan Winther, Björn Carnelid, Molly Fogdeby, Yvonne Gerdevåg Ragnarsson och Mats Ragnarsson, då dessa bedömdes sakna klagorätt.

2. YRKANDEN

2.1 Klagande

Rolf Broling, Lisa Fogdeby och Svenska Naturskyddsföreningen Nora (naturskyddsföreningen) har yrkat att mark- och miljödomstolen ska upphäva kommunens beslut att anta detaljplanen.

Tommi Andersson, Gunilla Bjällskog, Roger Bjällskog, Anita Blomquist, Linda Boström, Gustaf Delin, Henrik Delin, Johan Delin, Karin Delin, Lotten Delin, Malin Delin, Sofia Delin, Bengt Ekberg, Gudrun Ekberg, Kirsti Eriksson, Kjell-Åke Eriksson, Ann-Chatrine Fogdeby, Magnus Fogdeby, Torkel Freed, Linda Hjalmarsson, Robert Hjalmarsson, Camilla Holm, Lena

Jakobsson, Jonnie Johansson, Thomas Karlsson, Joakim Kumlin, Ann Lilja, Matilda Lindvall, Mårten Nehrfors Hultén, Hans Persson, Anders Pikas, Anna Helena Pikas, Martin Pikas, Robert Pikas, Clara Prag, Frida Prag, Gustaf Prag, Mårten Prag, Berit Sjöholm, Christer Sjöholm och Kristina Wahlstedt (Tommi Andersson m.fl.) har yrkat att mark- och miljödomstolen ska upphäva beslutet att anta detaljplanen. De har även yrkat att domstolen ska vilandeförklara målet till dess den färdiga arkeologiska utredningsrapport som omnämns under avsnitt 3.1.7 nedan har tillförts målet, alternativt att domstolen inhämtar yttrande från länsstyrelsens kulturmiljöenhet eller annan sakkunnig instans om de kulturvärden som utredningen identifierar.

Anita Lindqvist och Lars Lindqvist har yrkat att detaljplanen ska ändras så att det finns en tidsbegränsning för tunga transporter, krav på bullerdämpande åtgärder, utbyggnad av gång- och cykelvägar samt ändring av vägsträckningen.

2.2 Motparter

Kommunen och Sweden Ballistics AB (bolaget) har motsatt sig bifall till överklagandena och till yrkandet om vilandeförklaring.

3. UTVECKLING AV TALAN

Till stöd för sin talan har parterna anfört i huvudsak följande.

3.1 Klagande

3.1.1 Formella invändningar angående planprocessen

Tommi Andersson m.fl. har invänt att planprocessen hanterats formellt fel bland annat genom att reglerna i PBL om samråd inte följts och detaljplanen ändrats väsentligt mellan granskning och antagande. De har i denna del anfört bland annat följande.

Parallellt med detaljplaneprocessen har exploatören lämnat in en ansökan om tillstånd till enligt miljöbalken till uppförande och drift av en anläggning för sprängämnestillverkning inom planområdet. Kommunen har genom hela planprocessen valt att inte berätta att det är en Sevesoverksamhet som det planeras för. Det har alltså inte stått klart för allmänheten och myndigheter vad samråd och granskning handlat om. När planläggning sker för en Sevesoverksamhet ställs särskilda krav på offentligt samråd och deltagande i besluts-

fattandet. Enligt Sevesodirektivet[1] ska medlemsstaterna se till att alla behöriga myndigheter och planmyndigheter med beslutsansvar inom detta område inrättar lämpliga samrådsförfaranden i samband med planering av markanvändning för Sevesoverksamheter. Det samråd som har hållits i planprocessen uppfyller inte kraven på samråd enligt PBL och Sevesodirektivet. Eftersom samrådsunderlaget inte redovisade att planen avser en Sevesoverksamhet i högre klass, har allmänhet och myndigheter inte fått information om det specifika projektet och dess konsekvenser i enlighet med Sevesodirektivet.

Tillståndsprövningen enligt miljöbalken och detaljplaneprövningen enligt PBL är två självständiga prövningar med olika syften, olika krav på beslutsunderlag och olika rättsverkningar. Det förhållandet att en verksamhet har erhållit tillstånd enligt miljöbalken innebär inte att eventuella brister i planunderlager m.m. har läkts. Det saknar även självständig betydelse för domstolens prövning huruvida länsstyrelsen valt att överpröva detaljplanen.

Meddelande om samråd och granskning har inte gått ut till samtliga sakägare, exempelvis har fastighetsägarna till Fogdhyttan 4:6, Gamla Viker 4:10 och Fogdhyttan 4:37 inte fått brev om avgränsningssamråd. Många delägare i samfälld mark utmed väg 742 har inte heller fått informationen.

Kommunen har mellan granskning och antagande gjort väsentliga förändringar av planförslaget, utan att ställa ut förslaget till ny granskning. Planområdets form i plankartan har förändrats där banvallen ansluter till väg 742. Tidigare hade anslutningen endast svängradie åt norr, medan anslutningen i den antagna detaljplanen har svängradie åt både norr och söder. Den nya formen möjliggör tung trafik söderut, vilket tidigare inte var möjligt. Förändringen är väsentlig för fastighetsägare vid anslutningen samt fastighetsägare söderut (jfr MÖD 2014:8).

3.1.2 Människors hälsa och säkerhet

Svenska Naturskyddsföreningen Nora samt Tommi Andersson m.fl. har invänt att detaljplanens lokalisering strider mot 2 kap. 4 § PBL. De har i denna del anfört bland annat följande.

En Sevesoverksamhet kan komma att påverka vidsträckta geografiska områden i händelse av en olycka. Riskerna har inte bedömts i planprocessen. Det saknas analyser och säkerhetsavstånd med hänsyn till skador som kan uppstå på grund

[1] Europaparlamentets och rådets direktiv 2012/18/EU av den 4 juli 2012 om åtgärder för att förebygga och begränsa faran för allvarliga olyckshändelser där farliga ämnen ingår och om ändring och senare upphävande av rådets direktiv 96/82/EG.

av explosion eller haveri. Anläggningens närhet till sjön Vikern och till angränsande bebyggelse innebär att konsekvenserna av ett eventuellt haveri, sabotage eller utsläpp skulle bli oproportionerligt stort för både civila och miljön.

Riskhanteringsavstånd ska alltid redovisas i detaljplaner som planlägger för Sevesoverksamhet. Ett schabloniserat riskhanteringsavstånd för kategorin explosiva varor är mellan 1 250 och 1 750 meter räknat från fastighetsgränsen för den storskaliga kemikaliehanteringen. I planbeskrivningen anges endast att risken för skada bedöms som liten ”då planförslaget ligger minst 600 meter från bostäder”. Trafikutredningens individrisk omfattar inte heller explosiva ämnen. Det saknas en verksamhetsspecifik riskanalys som visar att marken kan disponeras med tillräckliga skyddsavstånd (jfr Mark- och miljööverdomstolens dom den 13 november 2018 i mål nr P 10193-17).

3.1.3 Väginfrastruktur

Tommi Andersson m.fl. har angående väginfrastruktur invänt i huvudsak följande.

Väg 742 är smal med dålig sikt och saknar mötesplatser. Vägen används dagligen av bilister, fotgängare, personer i permobil, häst och ryttare samt cyklister. Kommunen anger i planbeskrivningen att vägen behöver förbättras för att kunna möta den ökning av tung trafik och farligt gods som den planerade verksamheten kommer generera. Vägen ingår inte i detaljplanen. Nödvändiga åtgärder förutsätter en vägplan – en sådan finns inte. Det är inte utrett om en ombyggnation av väg 742 är möjlig. Länsstyrelsen krävde i sitt samrådsyttrande att det förtydligas hur åtkomst till planområdet ska säkerställas. Något förtydligande har inte skett. De miljökonsekvenser som redovisas i miljökonsekvensbeskrivningen utgår från att åtgärder på väg 742 genomförs. Det framgår dock inte vilka åtgärder som bedömts nödvändiga för att marken inom planområdet ska anses lämplig för det planerade verksamheten.

Av handlingar från Trafikverket framgår att betydligt färre mötesplatser än vad som redovisas i trafikutredningen nu synes övervägas samt att den föreslagna hastighetssänkningen till 40 km/h inte godtagits (se Länsstyrelsen i Örebro läns beslut den 7 oktober 2026 i ärende 17885-2025).

Det saknas räddningsväg inom detaljplanen. För Sevesoanläggningar kräver räddningstjänsten i regel minst två oberoende tillfarter om en väg slås ut av brand, explosion eller dylikt. Under detaljplaneprocessen har exploatören redovisat en möjlig dragning av en räddningsväg. Den redovisade räddningsvägen utgörs av en skogsbilväg vars standard, framkomlighet och rättsliga säkerställande inte är utredda. Vägen är nödvändig för säker drift av verk-

samheten. Det kan således inte anses utrett att marken är lämplig för den planerade verksamheten.

Även Rolf Broling har invänt att det saknas underlag som visar hur väg 742 ska fungera för den ökade trafiken till och från planområdet.

3.1.4 Planunderlag avseende naturvärden m.m.

Svenska Naturskyddsföreningen Nora samt Tommi Andersson m.fl. har invänt att miljökonsekvensbeskrivningen inte uppfyller kraven i 4 kap. 34 § PBL. De har vidare påtalat att naturvärdesinventeringen genomförts sent på året och arter som förekommer i området därför saknas i underlaget samt att utredning inte har skett i tillräcklig omfattning. Bland annat har de påtalat att det saknas en fladdermusinventering trots att såväl kommunens som deras egen utredning visar att det förekommer fladdermöss i området. De har i denna del anfört bland annat följande.

Ideell rapportering i området från år 2025 visar på fynd av värdearterna kråkklöver, revlummer, tätört och vattenklöver inom inventeringsområdet. Dessa saknas i naturvärdesinventeringen. Det är inte heller redovisat vilka arter som var registrerade i Artportalen under perioden för artutdraget. Det finns ett långt större antal fläcknycklar än vad som redovisas i planhandlingarna. Det saknas fladdermusinventering och inventering av groddjur. Den häckfågel-inventering som gjorts är bristfällig då endast två inventeringstillfällen har ägt rum, trots att praxis är tre. Det saknas även resonemang om de fynd som gjorts under inventeringen, till exempel talltita och spår av tjäder. Detaljplanens miljöeffekter kan därför inte bedömas med tillräcklig säkerhet.

Även Lisa Fogdeby har påtalat att naturvärdesinventeringen är bristfällig.

3.1.5 Artskydd

Tommi Andersson m.fl. har invänt att detaljplanen kommer i konflikt med artskyddet. De har i denna del anfört bland annat följande.

Avverkning av skog och igenfyllnad av våtmarker för etablering av industri-området kommer att få stor negativ påverkan på den lokala biologiska mångfalden. Genom förlust av livsmiljöer kommer arter som var beroende av miljön att trängas undan eller dö ut lokalt. I området finns fladdermöss, groddjur, flera skyddsvärda fågelarter och den fridlysta orkidén fläcknyckel. Det är inte redovisat att planen kan genomföras utan otillåten påverkan på fladdermöss. Det finns ett långt större antal fläcknycklar inom området än vad som redovisats i planhandlingarna. Det krävs artskyddsdispens för att flytta det stora antal fläcknycklar som finns i planområdet. Det ska särskilt

noteras att artskyddsfrågan enligt RÅ 2005 ref. 44 förutsätter att behovet av hänsyn och förutsättningar för dispens klarläggs i planprocessen.

I miljökonsekvensbeskrivningen anges att en solbelyst grävd damm ska anläggas som ersättning till den våtmark som kan komma att fyllas igen. I plankartan saknas avsatt område för detta. Det omnämns inte heller i planbeskrivningen. Detaljplanen säkerställer således inte den föreslagna skyddsåtgärden. Det är enligt länsstyrelsens granskningsyttrande ett krav att skyddsåtgärderna genomförts för att inte artskyddsdispens ska krävas.

3.1.6 Strandskydd

Svenska Naturskyddsföreningen Nora samt Tommi Andersson m.fl. har invänt att det saknas lagligt stöd för att upphäva strandskyddet då det saknas särskilt skäl enligt 7 kap. 18 e § miljöbalken. De har i denna del anfört bland annat följande.

I planbeskrivningen anges att strandskyddet upphävs för att möjliggöra tillkomst till planområdet. Del av planområdet som omfattas av strandskydd är planlagt som teknisk anläggning (E). Kommunen har som särskilt skäl för upphävandet hänvisat till att det avser en anläggning som för sin funktion måste ligga vid vattnet och åsyftar då anslutning av sjöförlagda ledningar. Dessa ledningar är inte befintliga. Det är helt vanliga VA-ledningar som likväl kan förläggas i marken. Området har höga naturvärden och anläggningen behöver inte förläggas nära vattnet. Det saknas således stöd i miljöbalken för att upphäva strandskyddet.

3.1.7 Arkeologiska lämningar m.m.

Lisa Fogdeby har invänt att detaljplanen inte tar hänsyn till kulturmiljön i Nor och Fogdhyttan samt att arkeologiska lämningar gör området olämpligt för denna typ av etablering.

Tommy Andersson m.fl. har invänt att detaljplanen har antagits på bristfälligt underlag och utan tillräcklig hänsyn till kulturmiljöintresset. De har härvid anfört bland annat följande.

Arkeologgruppen AB genomförde mellan 21 maj och 3 juni 2026 en kompletterande arkeologisk utredning steg 1 och en utredning steg 2 av ett skogsparti öster och sydost om Nor. Området för en planerad ny körväg enligt detaljplanen hade tidigare utretts i en steg 1-utredning, varvid 14 arkeologiskt intressanta objekt påträffats. Arkeologgruppen har nu genomfört utredning steg 2 och kompletterande utredning steg 1 i det aktuella området. Vid utredningarna påträffades sammanlagt 56 lämningar, varav 35 är kopplade till kolningsverksamhet (kolbottnar och kolarkojor) och 12 till förindustriell

stenindustri (stenbrott och kvarnstenar). Utredningarna visar att området innehåller ett mycket stort antal lämningar kopplade till skogs- och berg-industri. Arkeologgruppen AB har skrivit ett utkast till rapport 2026:44 från steg 2-utredningen och den kompletterande steg 1-utredningen. Rapporten ska granskas och godkännas av länsstyrelsen innan den kan slutredigeras och publiceras, men utkastet beskriver bland annat att resultaten från 1100-talet var mycket överraskande och ovanliga, likaså den omfattande närvaron från stenindustri som i vissa fall kunde dateras till medeltid. Utredningsresultaten är av central betydelse, särskilt då kommunen i planhandlingarna redan har belyst att detaljplanens genomförande skulle kunna komma att beröra lämningar och att ytterligare arkeologisk utredning kan komma att krävas. Eftersom fornlämningarnas antal och utsträckning inom planområdet inte är slutligt fastställda är det i nuläget inte klargjort vilka delar av planområdet som kan tas i anspråk för exploatering utan tillstånd enligt kulturmiljölagen.

Kommunens anförande om att länsstyrelsen tillfrågats och inte ser hinder mot tillstånd enligt kulturmiljölagen bekräftar bara att planeringsunderlaget varit ofullständigt eftersom kommunen därmed utgår från uppgifter som tillkommit först efter antagandebeslutet. Att länsstyrelsen i efterhand kan ge tillstånd enligt kulturmiljölagen mot villkor om arkeologisk dokumentation läker inte heller att utredningen saknades vid antagandet och att kulturmiljökonsekvenserna därför aldrig kunnat bedömas i planprocessen.

3.2 Motparter

3.2.1 Kommunen

3.2.1.1 Inledning och bemötande angående planunderlag m.m.

Flertalet av de grunder som har redovisats i överklagandena har varit föremål för prövning inom ramen för exploatörens ansökan om miljötillstånd till uppförande och drift av en anläggning för sprängämnestillverkning inom fastigheten Timanshyttan 1:6 (se Mark- och miljödomstolen vid Nacka tingsrätts dom den 17 december 2025 i mål nr 2041-25). Domen har vunnit laga kraft. Miljödomen bekräftar att den konkreta verksamheten har kunnat tillståndsprövas med föreskrivna skyddsåtgärder och villkor. Även om kommunen har gjort en självständig lämplighetsprövning i planärendet har i stort sett samma invändningar som framförs i överklagandena av detaljplanens antagandebeslut även framförts i tillståndsärendet. Invändningarna har avsett bland annat trafik (inklusive frågorna om exitväg, risker och säkerhet), naturmiljö och artskydd, kulturmiljö och landskapsbild samt buller och vibrationer. Frågorna överlappar med vad som behandlas i miljödomen. Robustheten i de utredningar som legat till grund för bedömningarna i planprocessen har således prövats. Samma utlåtande från samma naturvårds-

biolog har getts in såväl i detta mål som i tillståndsmålet i frågan om behovet av ytterligare utredning avseende fladdermöss. Efter att mark- och miljödomstolen besökt området i samband med syn i miljötillståndsmålet, har domstolen inte ansett det motiverat att kräva ytterligare utredningar avseende fladdermöss. I övrigt har domstolen inte ansett att det har förelegat något skäl att avvisa exploatörens ansökan om tillstånd enligt miljöbalken.

Enligt 5 kap. 14 § PBL ska länsstyrelsen under samrådet ta tillvara och samordna statens intressen, verka för att riksintressen enligt 3 och 4 kap. miljöbalken tillgodoses, att miljökvalitetsnormer enligt 5 kap. miljöbalken följs och att strandskydd enligt 7 kap. miljöbalken inte upphävs i strid med gällande bestämmelser, verka för att sådana frågor om användningen av mark- och vattenområden som angår två eller flera kommuner samordnas på ett lämpligt sätt, och verka för att en bebyggelse inte blir olämplig eller ett byggnadsverk olämpligt med hänsyn till människors hälsa eller säkerhet eller till risken för olyckor, översvämning eller erosion. Under samrådet ska länsstyrelsen enligt 5 kap. 14 § sista stycket PBL också särskilt ge råd om tillämpningen av 2 kap. PBL. Länsstyrelsen ska dessutom ge råd i övrigt om tillämpningen av bestämmelserna enligt PBL, om det behövs från allmän synpunkt.

Enligt 5 kap. 22 § PBL ska länsstyrelsen under granskningstiden yttra sig över planförslaget, om förslaget enligt länsstyrelsens bedömning innebär att ett riksintresse enligt 3 eller 4 kap. miljöbalken inte tillgodoses, en miljökvalitetsnorm enligt 5 kap. miljöbalken inte följs, strandskydd enligt 7 kap. miljöbalken upphävs i strid med gällande bestämmelser, regleringen av sådana frågor om användningen av mark-och vattenområden som angår flera kommuner inte har samordnats på ett lämpligt sätt, eller en bebyggelse annars blir olämplig eller ett byggnadsverk olämpligt med hänsyn till människors hälsa eller säkerhet eller till risken för olyckor, översvämning eller erosion.

Länsstyrelsen har i de yttranden som getts in i planärendet uttalat sig om bland annat trafikfrågan, trafikbuller, industribuller, vibrationer, naturmiljö, kulturmiljö, fornlämningar, vattenverksamhet, undersökningen av betydande miljöpåverkan och miljökonsekvensbeskrivningen. Länsstyrelsens synpunkter har bemötts och beaktats under planprocessen.

Av länsstyrelsens granskningsyttrande framgår att myndigheten bedömde att det inte förelåg skäl att överpröva beslutet att anta detaljplanen.

De invändningar som har förts fram i överklagandena har bemötts under planprocessen och finns redovisade i samrådsredogörelsen och i granskningsutlåtandet samt i de utredningar som legat till grund för antagandebeslutet. Kommunen hänvisar således till de ställningstaganden som redovisas i dessa handlingar.

3.2.1.2 Planprocessen

Kommunen tillbakavisar påståendet om att kommunen inte har varit öppen med vilken verksamhet som planerades inom planområdet. Vid samtliga samrådsmöten var företrädare för exploatören närvarande. Det torde vara ostridigt mellan parterna att samråd har hållits i enlighet med bestämmelserna i 5 kap. PBL och att de formella kraven för samråd är uppfyllda. Kommunen har utöver kraven i 5 kap. PBL hållit flera informationsmöten samt även skickat ut information per post.

Kommunen bestrider att det har förelegat skäl att genomföra en ny granskning till följd av de marginella ändringar som har gjorts. Generellt sett finns det en skyldighet att genomföra en ny granskning när en ändring påtagligt påverkar sakägare, exempelvis genom att byggrätten utökas eller markanvändningen ändras (se MÖD 2014:8). Den ändring som har gjorts är att en del av det västra planområdet har utvidgats med någon meter mot anslutningen till väg 742. Det rör sig således inte om en ändring som påverkar någon sakägare eller innebär en ändrad markanvändning.

Detaljplanen har bedömts kunna medföra betydande miljöpåverkan och en strategisk miljöbedömning med en miljökonsekvensbeskrivning har därför genomförts. Länsstyrelsen har varken under samrådsskedet eller under granskningen haft några väsentliga synpunkter på den genomförda miljökonsekvensbeskrivningen.

3.2.1.3 Människors hälsa och säkerhet

Den geotekniska utredning som har utförts visar inte på några geotekniska förhållanden som medför förhöjd risk för ras, skred eller erosion till följd av extremregn inom det planerade verksamhetsområdet. Kommunen bestrider att det finns skäl att genomföra ytterligare utredningar inom ramen för planprocessen.

Det finns inte något krav på att planmyndigheten under planprocessen ska pröva vilka verksamheter som kan tillåtas. Den frågan blir i stället föremål för en senare prövning utifrån den specifika verksamhet som ska etableras på platsen. Såvitt avser frågan om skydd mot olyckor hänvisas till det som redovisas på sidan 53 i planbeskrivningen. Kommunen bestrider således att frågan inte har utretts tillräckligt under planarbetet.

Avslutningsvis kan tilläggas att riskfrågorna har prövats inom ramen för ansökan om miljötillstånd. Miljötillståndsprövningen ersätter inte kommunens prövning enligt PBL. Tillståndet och dess villkor är emellertid relevanta vid bedömningen av om riskerna med den avsedda verksamheten kan förebyggas och hanteras.

3.2.1.4 Väginfrastruktur m.m.

Under planprocessen har en trafikutredning tagits fram. Utredningen behandlar den trafik och det vägbuller som detaljplanen kommer att ge upphov till. Utredningen utgår vidare från förutsättningen att etableringen kommer att avse en Sevesoklassad industriverksamhet. I punkt 5 lämnas förslag på åtgärder som behövs för att verksamheten ska kunna bedrivas. Trafikfrågan har även prövats inom ramen för exploatörens miljötillstånd, där mark- och miljödomstolen har bedömt att det bör vara möjligt att faktiskt vidta de trafiksäkerhetshöjande åtgärder som krävs.

3.2.1.5 Artskydd

Länsstyrelsens beslut den 27 oktober 2026 att avsluta ett tillsynsärende på fastigheten Timanshyttan 1:6 utan ytterligare åtgärder är relevant vid bedömningen av klagandenas invändningar om att artskyddet inte har beaktats tillräckligt. Tillsynsärendet inleddes efter en begäran om tillsyn gällande att ”avverkning, schaktning, sprängning av berg och andra typer av markarbeten innebär en överhängande risk att skada fornminnen och skyddade arter, innefattande både fladdermöss och fläcknyckel”. Länsstyrelsen bedömde att den planerade industrietableringens påverkan på naturvärden och artskydd redan har prövats inom ramen för miljöprövningen. Beslutet visar att länsstyrelsen, inom ramen för sin tillsyn enligt miljöbalken, har prövat om det finns skäl att ingripa mot de aktuella åtgärderna och funnit att ytterligare tillsynsåtgärder inte är motiverade.

3.2.1.6 Strandskydd

Kommunen vidhåller att det har förelegat skäl att upphäva strandskyddet i detaljplanen. Såsom överklagandena får förstås är det inte den del av strandskyddet som upphävs för att möjliggöra tillkomst till planområdet (a2) som invändningarna avser, utan den del av planområdet som är planlagd för teknisk anläggning (E). Skälen för kommunens ställningstagande i detta hänseende redovisas på sidorna 49–50 i planbeskrivningen, som ska läsas tillsammans med sidorna 63–64. Länsstyrelsen har i sitt granskningsyttrande instämt i att det har förelegat skäl att upphäva strandskyddet, med hänvisning till att anläggningen till sin funktion behöver ligga vid vattnet för anslutning till sjöförlagda VA-ledningar.

3.2.1.7 Arkeologiska lämningar m.m.

Under planprocessen har planeringsunderlag tagits fram för att belysa hur planförslaget förhåller sig till bland annat 2 kap. 6 § PBL. Bland annat har en

kulturmiljöanalys (WSP, 2025-03-14) och en arkeologisk utredning (Arkeologgruppen i Örebro AB, rapport 2025:26) genomförts. Vidare har Länsstyrelsen i Örebro yttrat sig den 2 maj 2025 och den 5 november 2025.

Länsstyrelsen har gjort bedömningen att det inte föreligger hinder mot att ge tillstånd enligt 2 kap. kulturmiljölagen för de fornlämningar som kommer att beröras av byggnationer inom området. Länsstyrelsen har inte heller haft några synpunkter på det planeringsunderlag som tagits fram. Kommunen bestrider således påståendet om att det vid antagandet av detaljplanen saknades underlag som visar vilka konsekvenser detaljplanen skulle få för kulturmiljön. Kommunen bestrider att det förelåg skäl att genomföra steg 2 av den arkeologiska utredningen innan detaljplanen antogs.

Flera klagande har åberopat ett arbetsmaterial från Arkeologgruppen AB ”Utredning steg 2 och kompletterande utredning steg 1, Utökad utredning av förindustriella lämningar i Nor”. Den 20 oktober 2026 lämnade länsstyrelsen ett utlåtande avseende den arkeologiska processen inom fastigheten Timanshyttan 1:6. Av utlåtandet framgår att länsstyrelsen bedömer att resultatet av utredningen är intressant och att ytterligare arkeologiska åtgärder kommer att krävas inom området. Vidare framgår att länsstyrelsen har bedömt att tillstånd till att ta bort fornlämningar inom delar av fastigheten kommer att kunna ges, men att tillståndet kommer att förenas med krav på arkeologisk undersökning. Länsstyrelsen anser sammanfattningsvis att fornlämningarna inte utgör ett hinder för genomförande av detaljplan men att de arkeologiska åtgärderna behöver utföras innan markarbeten kan påbörjas inom områdena för fornlämningarna.

Att det inför en framtida byggnation kan komma att krävas tillstånd enligt kulturmiljölagen eventuellt förenat med villkor om arkeologisk dokumentation av berörda fornlämningar, innebär inte i sig att detaljplanen inte kan antas eller genomföras. Kommunen konstaterar sammantaget att fornlämningarna inom planområdet inte utgör hinder för genomförandet av planen, varken vid tidpunkten vid antagandebeslutet eller med beaktande av den utredning som nu åberopats i målet.

Mot bakgrund av att länsstyrelsen redan har uttalat att den nya arkeologiska utredningen inte påverkar kommunen tidigare bedömning av möjligheterna att genomföra detaljplanen, saknas skäl att vilandeförklara målet.

3.2.2 Bolaget

3.2.2.1 Bemötande av klagandenas invändningar

Bolaget delar kommunens inställning och de skäl som har framförts för denna. Detaljplanen är genomförbar och marken är lämplig för ändamålet.

Bolaget har getts tillstånd enligt miljöbalken till uppförande och drift av en anläggning för sprängämnestillverkning inom fastigheten Timanshyttan 1:6. Domen har vunnit laga kraft. Bolaget noterar att de flesta av de synpunkter som klagandena har framfört i förevarande mål även har framförts i det mål där bolagets ansökan enligt miljöbalken prövades, och att ingen instans har ansett att det har förelegat något hinder mot den ansökta verksamheten eller ens skäl att meddela prövningstillstånd. Bolaget anser att framförda synpunkter inte medför någon annan bedömning i förevarande mål. De processuella och materiella krav som gäller enligt PBL har iakttagits i detaljplaneprocessen och beslutet att anta detaljplanen.

3.2.2.2 Särskilt om invändningarna avseende arkeologiska lämningar m.m.

Som anges i 2 kap. 10 § kulturmiljölagen bör den som avser genomföra ett arbetsföretag, i detta fall bolaget, i god tid ta reda på om någon fornlämning kan beröras av företaget och i så fall snarast samråda med länsstyrelsen. Bolaget har efterlevt den aktuella bestämmelsen och samrått med länsstyrelsen. I länsstyrelsens utlåtande från den 20 oktober 2026 beskrivs den parallella processen enligt kulturmiljölagen på ett fullgott sätt. Länsstyrelsen har där angett *dels* att tillstånd till borttagande av fornlämningar inom delar av Timanshyttan 1:6 kommer att kunna ges med villkor om krav på arkeologisk undersökning, *dels* att fornlämningarna inte utgör ett hinder för genomförande av detaljplanen, förutsatt att de arkeologiska åtgärderna utförs innan markarbeten påbörjas inom de områden där fornlämningar finns. Bolaget delar länsstyrelsens bedömning. Bolagets inställning är att beslutet att anta detaljplanen förhåller sig väl till de arkeologiska utredningsresultat som åberopas av klagandena.

Riksantikvarieämbetet har i rapporten *Kulturarv och kulturmiljöer, Arkeologi, fornlämningar och fynd, Den uppdragsarkeologiska processen* framhållit att den största mängden av arkeologiska undersökningar i Sverige utförs inför just markexploateringar, så kallad uppdragsarkeologi. Av uppdragsarkeologins natur följer att den arkeologiska kunskapen om ett område som är aktuellt för exploatering successivt ökar. Att ytterligare arkeologisk kunskap om området tillkommit jämfört med kunskapsläget vid tidpunkten för detaljplanens antagande är således naturligt och förenligt med kulturmiljölagen och dess syfte. Den tillkommande kunskapen utgör inte något hinder mot genomförandet av detaljplanen, vilket också länsstyrelsen har angett. Den arkeologiska uppdragsprocessen kommer att fullföljas och lämningarna undersökas före exploatering, vilket tillgodoser de synpunkter som klagandena har framfört.

4. DOMSKÄL

4.1 Rättsliga utgångspunkter; prövningens omfattning

Det är enligt 1 kap. 2 § PBL en kommunal angelägenhet att planlägga användningen av mark och vatten. Det är alltså kommunen som, inom vida ramar, avgör hur bebyggelsemiljön ska utformas i kommunen.

Den myndighet som prövar ett överklagande av ett beslut att anta, ändra eller upphäva en detaljplan ska enligt 13 kap. 17 § PBL endast pröva om det överklagade beslutet strider mot någon rättsregel på det sätt som klaganden har angett eller som framgår av omständigheterna. Om myndigheten vid prövningen finner att beslutet strider mot en rättsregel ska beslutet upphävas i sin helhet. Annars ska beslutet fastställas i sin helhet. Delvis upphävande eller ändringar av beslutet får endast göras om kommunen har medgett det eller om det är fråga om ändringar av ringa betydelse. Dessa bestämmelser innebär att vad Anita Lindqvist och Lars Lindqvist har yrkat om att detaljplanen ska ändras i vissa delar faller utanför prövningsramen i detta fall.

Vid prövning av frågor enligt PBL ska hänsyn ska tas till både allmänna och enskilda intressen enligt 2 kap. 1 § PBL. Utgångspunkten i PBL är att mark- och vattenområden används för de ändamål som områdena är mest lämpade för (2 kap. 2 § PBL). Vid planläggning får därmed mark tas i anspråk för att bebyggas endast om marken från allmän synpunkt är lämplig för ändamålet (2 kap. 4 § PBL). Hushållningsbestämmelserna i 3 kap. och 4 kap. 1–8 §§ miljöbalken är direkt tillämpliga i planärenden. Vidare anges i 2 kap. 5 § PBL att bebyggelse och byggnadsverk ska lokaliseras till mark som är lämpad för ändamålet med hänsyn till bland annat människors hälsa och säkerhet och risken för olyckor, översvämning och erosion. Planläggning av markområden samt lokalisering, placering och utformning av byggnadsverk får därutöver inte ske så att den avsedda användningen eller byggnadsverket kan medföra en sådan påverkan på omgivningen som innebär fara för människors hälsa och säkerhet eller betydande olägenhet på annat sätt (2 kap. 9 § PBL).

Domstolens prövning stannar i många fall vid en bedömning av om beslutet att anta en detaljplan ligger inom ramen för det handlingsutrymme som reglerna i PBL ger kommunen. Det är framför allt om en kommun i sin bedömning gjort en felaktig avvägning mellan motstående enskilda intressen eller motstående enskilda och allmänna intressen eller om kommunen förfarit formellt felaktigt vid handläggningen av planärendet som ett upphävande av detaljplanebeslutet blir aktuellt (se prop. 2009/10:215 s. 88 och MÖD 2014:12).

I första hand är det länsstyrelsen som bevakar vissa allmänna intressen, bl.a. strandskydd och risken för olyckor, översvämning och erosion (se 11 kap. 10 § PBL). När enskilda åberopar allmänna intressen, såväl frågor som omfattas av länsstyrelsens prövning enligt 11 kap. PBL som andra allmänna intressen, blir

prövningen i samband med ett överklagande begränsad (se RÅ 1994 ref 39 och Mark- och miljööverdomstolens dom den 19 juni 2013 i mål nr P 11296-12). Ofta saknas det skäl för överprövande myndigheter att frångå länsstyrelsens bedömning (se t.ex. MÖD 2016:13). Det finns dock inget som hindrar att den överprövande myndigheten gör en annan bedömning, till exempel om underlaget är bristfälligt.

4.2 Mark- och miljödomstolens bedömning

4.2.1 Formella invändningar angående planprocessen

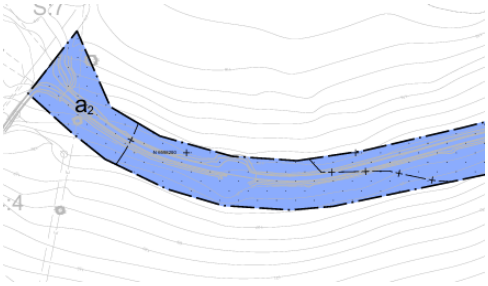
Klagandena har anfört att kommunen har hanterat planprocessen formellt felaktigt, bland annat genom att kommunen inte har redovisat att detaljplanen avser en Sevesoverksamhet, att meddelande om samråd inte gått till samtliga berörda samt att planförslaget har ändrats väsentligen efter granskning.

Enligt 5 kap. 6 § PBL ska kommunen, innan den antar en detaljplan, ha samrått planförslaget och låtit det granskas på det sätt som anges i 5 kap. PBL. Av 5 kap. 8 § PBL följer bland annat att det i arbetet med att ta fram en detaljplan ska finnas en eller flera kartor som är lämpliga för ändamålet samt det planeringsunderlag som i övrigt behövs. Vidare är kommunen skyldig att samråda med länsstyrelsen, lantmäterimyndigheten och de övriga kommuner som berörs samt ge tillfälle till samråd till kända sakägare, bostadsrättshavare, hyresgäster och boende som berörs samt de sammanslutningar och enskilda i övrigt som har ett väsentligt intresse av förslaget (5 kap. 11 § PBL). Om detaljplanen handläggs med ett utökat förfarande ska samrådet även kungöras (se 5 kap. 11 c § PBL).

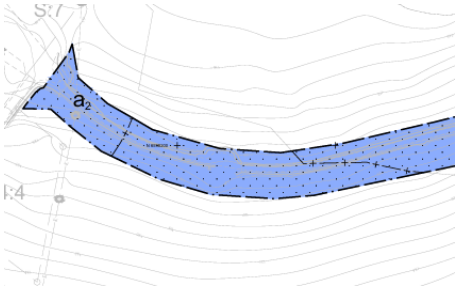
Kommunen har i detta fall handlagt planen genom ett utökat planförfarande. Av samrådsredogörelsen framgår att detaljplanen varit utsänd på samråd den 24 mars – 24 april 2025. I brevet om samråd som gick ut till kända sakägare m.fl. framgår att detaljplaneområdet är av intresse för industri som avser Sevesoklassad verksamhet och är tillståndspliktig enligt 9 kap. miljöbalken med verksamhetskod 24.42 enligt 12 kap. 42 § miljöprövningsförordningen (2013:251). Brevet har bland annat skickats till ett flertal fastighetsägare längs väg 742 såväl norrut som söderut från planområdet. Kungörelse av samrådet har därtill skett på kommunens hemsida samt i ortstidningen Nerikes Allehanda. Sammantaget finner domstolen, vid en granskning av planunderlaget i denna del, att kommunen har hanterat samrådet i enlighet med reglerna i PBL.

Av granskningsutlåtandet framgår att plankartan har ändrats efter granskningen genom att ”plangränsen har justerats något vid anslutningen av väg 742 vilket innebär en minskning av planområdet”. Vid en jämförelse av plankartorna framgår att anslutningen från planområdet till väg 742 ändrats något

(se Figur 1–2 nedan). Mark- och miljödomstolen bedömer att detta inte är en sådan väsentlig ändring som medför att planförslaget skulle ha ställts ut för granskning på nytt.

Figur 1. *Utsnitt ur plankartan vid granskning.*

Figur 2. *Utsnitt ur den antagna plankartan.*

Sammantaget finner mark- och miljödomstolen inte skäl att upphäva beslutet att anta detaljplanen med anledning av de formella invändningar om plan-processen som klagandena har lyft.

4.2.2 Människors hälsa och säkerhet

Klagandena har invänt att detaljplanen inte har en lämplig lokalisering och därmed strider mot bland annat 2 kap. 4 § PBL som anger att mark endast får tas i anspråk för att bebyggas om man marken från allmän synpunkt är lämplig för ändamålet. Detta bland annat med hänvisning till risken för människors hälsa och säkerhet när en Seveso-verksamhet kan etableras i planområdet.

Enligt 4 kap. 2 § 5 PBL ska kommunen med en detaljplan pröva ett mark- eller vattenområdes lämplighet bland annat vid nyetablering av Sevesoverksamhet. Sevesolagstiftningens syfte är att förebygga allvarliga kemikalieolyckor och begränsa följderna för människors hälsa och miljö. Även om en detaljplan ofta utgår från en specifik verksamhet är det emellertid inte *den* verksamheten som prövas i en detaljplan. Det som prövas är om marken är lämplig för det *ändamål* som planen medger (se t.ex. Mark- och miljööverdomstolens dom den 13 november 2018 i mål nr P 10193-17). I detta fall möjliggör detaljplanen att marken används för industri utan närmare specifikation samt viss teknisk anläggning (va-kabel m.m.). Eftersom planen inte är begränsad till viss typ av industri, medför planen att det är möjligt för en Sevesoverksamhet att etablera sig i det planlagda industriområdet.

Den intresseavvägning som ska ske enligt PBL mellan det allmänna intresset (t.ex. behov av denna typ av industri) och enskilda intressen (t.ex. boendemiljö, riskexponering m.m.) måste vara sakligt motiverad och bygga på ett tillräckligt utredningsunderlag. I vägledningen *Samhällsplanering och riskhantering i anslutning till storskalig kemikaliehantering* (MSB1053), framtagen av

Myndigheten för civilt försvar, framgår vissa schabloniserade skyddsavstånd som kan användas som underlag i den övergripande fysiska planeringen i förhållande till Sevesoverksamheter.

Det är i och för sig en brist att det inte tagits fram en särskild riskanalys som en del av planunderlaget. Mark- och miljödomstolen bedömer dock att planunderlaget som helhet visar att det, i förhållande till det i planen angivna ändamålet, finns möjlighet att disponera marken inom planområdet med tillräckligt skyddsavstånd till befintlig bebyggelse. Den närmare prövningen av en Sevesoverksamhet sker inom ramen för en tillståndsprövning enligt miljöbalken och bygglovsprövning enligt plan- och bygglagstiftningen.

Länsstyrelsen, som har till uppdrag att bevaka de risker som en detaljplan kan medföra för människors hälsa och säkerhet, har i detta fall inte heller lämnat någon synpunkt kring riskavstånd i samband med samråd och granskning. Länsstyrelsen har vidare bedömt att det inte finns skäl för myndigheten att överpröva detaljplanen enligt 11 kap. 10 § PBL.

Vid en sammantagen bedömning anser mark- och miljödomstolen att kraven i 2 kap. 2 och 4–5 §§ PBL är uppfyllda i detta fall. Det finns således inte skäl att upphäva beslutet att anta detaljplanen på grund av detaljplanens lokalisering med hänsyn till risken för människors hälsa och säkerhet.

4.2.3 Väginfrastruktur

Klagandena har invänt att trafikutredningen är bristfällig, bland annat då det saknas beskrivning av hur en eventuell olycka ska hanteras längs med väg 742 där flera bostäder ligger i nära anslutning till vägen.

I planbeskrivningen konstateras att planerad verksamhet kommer att innebära ett relativt stort tillskott av trafik på väg 742 i förhållande till dagens låga trafikmängd, vilket ställer högre krav på vägens framkomlighet, bärighet och anslutningar till andra vägar. Vidare konstateras att en ny industriverksamhet kan leda till en ökad transport av farligt gods.

Trafikverket är väghållare för väg 742. I granskningsutlåtandet konstateras att länsstyrelsen och Trafikverket delar uppfattningen att åtgärder på väg 742 kräver hantering genom en vägplaneprocess. Ett avtal gällande finansiering av vägplan behöver enligt dessa remissinstanser vara undertecknat innan kommunen kan anta detaljplanen. Av den antagna planbeskrivningen framgår att kommunen och Trafikverket har tecknat ett medfinansieringsavtal för åtgärder på väg 742 och eventuell vägplan som kan krävas för genomförande av detaljplanen. Genom vägplaneinstrumentet sker en närmare utredning kring lämplig vägutformning och vägrätt tillskapas.

Sammantaget bedömer mark- och miljödomstolen att det inte finns skäl att upphäva beslutet att anta detaljplanen med anledning av den ökad trafikmängd som etableringen av en ny industri inom planområdet kan medföra.

4.2.4 Planunderlag avseende naturvärden m.m.

Klagandena har invänt att planunderlaget är bristfälligt, bland annat då naturvärdesinventeringen genomförts sent på året och saknar redovisning av vissa värdearter (kråkklöver, revlummer m.m.), inventering av groddjur och relevant utredning avseende fladdermöss. De har även invänt att miljökonsekvensbeskrivningen till sitt innehåll strider mot 4 kap. 34 § PBL.

Mark- och miljödomstolen har gått igenom planbeskrivningen, miljökonsekvensbeskrivningen och dess bedömningsunderlag såsom naturvärdesinventering m.m., och gör följande bedömning.

En detaljplan består av en plankarta med planbestämmelser. Därutöver ska det finnas en planbeskrivning som anger hur detaljplanen ska förstås och genomföras. (Se 4 kap. 30–31 §§ PBL). Planbeskrivningen ska innehålla en redovisning av bland annat de överväganden som har legat till grund för planens utformning med hänsyn till motstående intressen och planens konsekvenser (4 kap. 33 § PBL). Redovisningen av miljökonsekvenserna ska därtill ha det innehåll som framgår av 4 kap. 34 § PBL. När det gäller etablering av en ny industri ska även redovisas rådande miljöförhållanden innan verksamheten påbörjas och hur de förhållandena förväntas utveckla sig om verksamheten eller åtgärden inte påbörjas eller vidtas (se 4 kap. 34 § andra stycket PBL).

Mark- och miljödomstolen konstaterar att varken planbeskrivningen eller miljökonsekvensbeskrivningen har som utgångspunkt att industriområdet kommer att användas för en Sevesoverksamhet. Däremot uttrycks i handlingarna att man ”tar höjd för” en sådan typ av verksamhet. Enligt mark- och miljödomstolen innebär även ett sådant ställningstagande från kommunens sida att konsekvenserna av att en Sevesoverksamhet etableras inom planområdet fullt ut ska belysas i miljökonsekvensbeskrivningen.

Till grund för miljökonsekvensbeskrivningen har kommunen låtit genomföra en naturvärdesinventering och en kompletterande fågelinventering och kärlväxtinventering samt förstudier avseende fladdermöss och groddjur. Naturvärdesinventeringen bygger på ett fältbesök den 14 november 2024. Fågelinventeringen och den kompletterande inventering av kärlväxter har genomförts i fält den 13 maj 2025 och 18 juni 2025. Utredningarna har bland annat lett till att det i miljökonsekvensbeskrivningen föreslås att en solbelyst grävd damm ska anläggas som ersättning för den våtmark som kan komma att fyllas igen. Vidare har man konstaterat att det behövs artskyddsdispens för att flytta de exemplar av fläcknycklar som finns inom planområdet.

Mark- och miljödomstolen bedömer att miljökonsekvensbeskrivningen, så vitt avser naturvärden, kärlväxter och fågelarter uppfyller de grundläggande krav som ställs i PBL och miljöbalken. Även om en reell inventering av groddjur och fladdermöss saknas, har en förstudie genomförts för dessa arter. I den konstateras att planens genomförande inte strider mot bestämmelserna om artskydd, särskilt inte om en solbelyst grävd damm anläggs på området för groddjurens räkning. Domstolen finner inte skäl att ifrågasätta kommunens bedömning att det saknas behov av ytterligare utredningar avseende detaljplanens påverkan på groddjur och fladdermöss (se vidare under avsnitt 4.2.5 nedan). Det planeringsunderlag som behövs bedöms således finnas (jfr 4 kap. 33–34 §§ PBL).

4.2.5 Artskydd

Klagandena har invänt att detaljplanen kommer i konflikt med reglerna om artskydd, bland annat genom dess påverkan på livsmiljön i området för kärlväxter, fladdermöss, fåglar och groddjur.

PBL ställer inte uttryckligen krav på att bestämmelserna om artskydd ska beaktas i ett detaljplaneärende. Mark- och miljööverdomstolen har dock uttalat att regelsystemet får anses förutsätta att underlaget i ett planärende belyser dessa frågor på ett erforderligt sätt så att en samlad bedömning av de planerade åtgärdernas inverkan på fridlysta arter och deras fortplantnings- och viloområden kan göras (se Mark- och miljööverdomstolens dom den 9 maj 2025 i mål nr P 4389-24).

Mark- och miljödomstolen har granskat kommunens utredning avseende skyddade arter i förhållande till reglerna om artskydd, och gör följande bedömning.

4.2.5.1 Fläcknycklar

Regeringen har nyligen beslutat om ändringar i artskyddsförordningen (2007:845), vilka trädde i kraft den 1 november 2026. Förändringarna berör artskyddsförordningens bestämmelser om nationell fridlysning och innebär en övergång till ett system där kravställningen görs utifrån ett differentierat system som kopplas till artens skyddsnivå enligt den nationella rödlistan. De fyra skyddsnivåerna är *strikt skydd*, *förstärkt skydd*, *grundläggande skydd* och *begränsat skydd*. I bilaga 2 till artskyddsförordningen finns en förteckning över de arter som omfattas av fridlysning enligt någon av bestämmelserna i 5 a, 6, 8 och 9 §§ och är i behov av skydd genom fridlysning antingen för att livskraftiga populationer långsiktigt ska kunna upprätthållas på nationell nivå eller till följd av ett internationellt åtagande.

Fläcknycklar omfattas inte längre av någon bestämmelse om fridlysning. Detaljplanen bedöms alltså inte komma i konflikt med bestämmelserna i artskyddsförordningen såvitt avser den arten.

Det kan också noteras att bolaget, med tillämpning av 15 § artskyddsförordningen, har utverkat en dispens från förbudet i 8 § (i dess tidigare lydelse) för att gräva upp och flytta enskilda exemplar av arten fläcknycklar (se mark- och miljödomstolens dom den 17 december 2025 i mål M 2041-25).

Sammantaget bedömer mark- och miljödomstolen att det saknas skäl att upphäva beslutet att anta detaljplanen med hänvisning till att arten fläcknycklar finns i området.

4.2.5.2 Fladdermöss

Samtliga arter av fladdermöss är fridlysta och enligt 4 a § artskydds-förordningen är det förbjudet att bland annat avsiktligt döda eller störa fladdermöss samt att skada eller förstöra deras fortplantningsområden eller viloplatser. Förbudet är strikt, oavsett artens bevarandestatus. För dispens från förbudet krävs bland annat att det inte finns någon annan lämplig lösning och dispensen inte försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus hos artens bestånd i dess naturliga utbredningsområde (14 § artskydds-förordningen).

Kommunen har avseende förekomsten av fladdermöss studerat befintliga data genom utdrag ur Artportalen och utifrån detta konstaterat att verksamheten inte bedöms aktualisera något förbud enligt artskyddsförordningen med avseende på fladdermöss. Av kommunens utredning framgår att enstaka observationer av fladdermöss har gjorts inom planområdet samt i större utsträckning norr om planområdet ned mot strandkanten. Av den kompletterande naturvärdes-inventeringen framgår att området för den planerade verksamheten utgörs av likåldrig produktionsskog utan större potential som nattviste, yngelplatser eller övervintringsplatser. Hålträd har enbart lokaliserats norr om planområdet.

Tommi Andersson m.fl. har hänvisat till ett sakkunnigutlåtande gällande fladdermöss utfärdat av naturvårdsbiolog Helena Backius. Utlåtandet bygger på ett fältbesök i mars 2025 samt en analys av ljudfiler från området. Enligt utlåtandet har sju arter av fladdermöss påträffats i området. I utlåtandet anges vidare att området, som består av sumpskog och lövskog, typiskt sett används för födosök och viloplats – och möjligen som övervintringsplats.

Länsstyrelsen har i sitt granskningsutlåtande anfört att myndigheten, i samband med miljöprövningen av den industriverksamhet som avses etableras inom planområdet, har bedömt att den tillståndsprövade verksamheten inte aktualiserar något förbud enligt artskyddsförordningen med avseende på

fladdermöss. Även om markens lämplighet i detta mål ska bedömas i förhållande till framtida verksamheter generellt, talar länsstyrelsen bedömning i tillståndsärendet för att planen inte kommer i konflikt med artskyddsreglerna i förhållande till fladdermöss.

Mark- och miljödomstolen finner sammantaget, bland annat mot bakgrund av klagandenas refererade utredning, kommunens utredning, fotografier från området och länsstyrelsens granskningsyttrande avseende artskydd, att det inte finns skäl att ifrågasätta kommunens bedömning att det inom planområdet saknas potential för nattvisten, yngelplatser eller övervintringsplatser för fladdermöss. Eftersom planen därmed inte kan antas komma i konflikt med artskyddsförordningen, finns det inte skäl att upphäva planen på grund av observationerna av fladdermöss i närområdet.

4.2.5.3 Fåglar, groddjur m.m.

Flera klagande har påtalat att detaljplanen strider mot artskyddsförordningen bland annat på grund av att det saknas en skyddsbestämmelse i detaljplanen som säkerställer att en solbelyst grävd damm anläggs som ersättning till den våtmark som kan komma att fyllas igen.

Flera arter av groddjur och mindre vattensalamander är fridlysta i hela landet och det är förbjudet att döda, skada, fånga eller på annat sätt samla in exemplar, och ta bort eller skada ägg, rom, larver eller bon (6 § artskyddsförordningen). Av bilaga 2 till förordningen framgår att arterna tillhör kategorin *grundläggande skydd*. Av 9 a § artskyddsförordningen framgår att förbuden inte gäller för arter som omfattas av ett grundläggande skydd om det är uppenbart att syftet med en verksamhet eller åtgärd inte är att orsaka en sådan påverkan som omfattas av förbudet.

Mark- och miljödomstolen bedömer att kravställningen i undantagsregeln är uppfylld; förbudet gäller alltså inte i detta fall. Detta innebär att detaljplanen inte bedöms komma i konflikt med bestämmelser i artskyddsförordningen såvitt avser groddjur och mindre vattensalamander.

Det kan också noteras att bolaget har gjort ett antal bindande åtaganden inom ramen för miljötillståndet (se mark- och miljödomstolens dom den 17 december 2025 i mål M 2041-25, sid. 24–25 och 50). Åtagandena gäller bland annat att inte fylla ut en våtmark inom verksamhetsområdet under perioden mars–juli samt att anlägga en ny damm utanför verksamhetsområdet för att säkerställa att det finns en lämplig lekplats för groddjuren även efter det att våtmarken har fyllts ut.

Bolaget har även åtagit sig att inte avverka träd och buskar under fåglarnas häckningsperiod (1 april–31 juli).

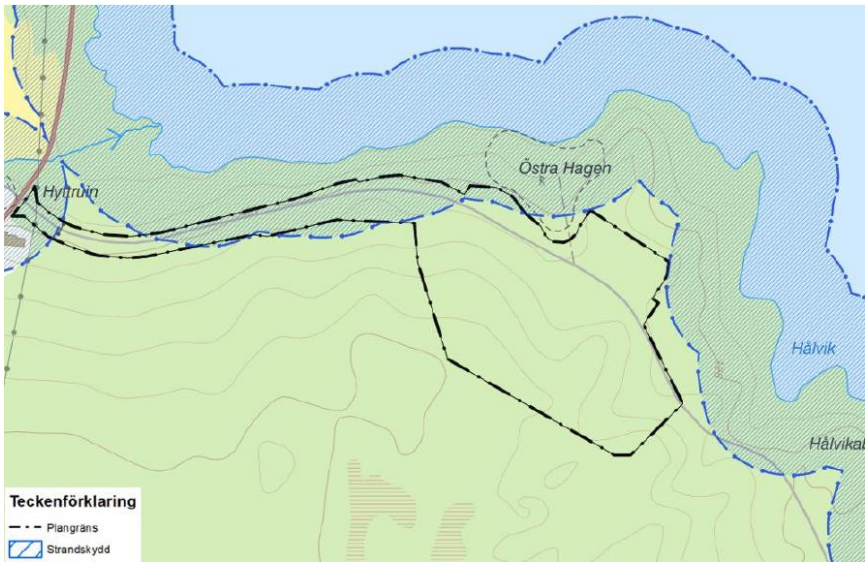
Genom det allmänna villkoret i miljötillståndet är bolaget bundet till uppgifter i ansökan och de nu nämnda åtagandena.

Det anförda innebär sammantaget att det saknas skäl att upphäva beslutet att anta detaljplanen med hänvisning till de skyddsvärda arter som finns i området.

4.2.6 Strandskydd

Naturskyddsföreningen och Tommi Andersson m.fl. har anfört att upphävandet av strandskyddet inte är förenligt med det särskilda skäl som kommunen angett.

Genom en bestämmelse i detaljplanen har strandskyddet upphävts inom planområdet, se Figur 3 nedan.

Figur 3*. Utsnitt ur planbeskrivningen som visar planområdet i förhållande till strandskyddet. Inom det överlappande området är strandskyddet upphävt i detaljplanen.*

Enligt 4 kap. 17 § PBL får kommunen i en detaljplan upphäva strandskydd enligt 7 kap. miljöbalken för ett område, om det finns särskilda skäl för det och om intresset av att ta området i anspråk på det sätt som avses med planen väger tyngre än strandskyddsintresset. Kommunen har i planhandlingarna hänvisat till det särskilda skälet i 7 kap. 18 c § 3 miljöbalken, dvs. att området behövs för en anläggning som för sin funktion måste ligga vid vattnet och behovet inte kan tillgodoses utanför området. Detta med anledning av att sjölagda VA-ledningar behöver dras på del av strandskyddat område, inom det område som är planlagt som teknisk anläggning (E). Kommunen har vidare angett att placeringen av industriområdet har utgått från ett naturligt skyddsavstånd som sjön skapar mot omgivningarna, varför behovet inte kan tillgodoses utanför strandskyddat område.

Den 1 juli 2025 trädde vissa ändringar av strandskyddsreglerna i kraft (se SFS 2025:512). De särskilda skälen för dispens från strandskyddet finns numera i 7 kap. 18 e § i stället för 7 kap. 18 c § miljöbalken. Skälen för dispens enligt punkterna 1–6 är dock desamma. Eftersom de i målet aktuella lagändringarna saknar övergångsbestämmelser ska de nya bestämmelserna tillämpas direkt. I målet tillämpas således 7 kap. 18 e § 3 miljöbalken.

Enligt 4 kap. 17 § PBL ska en bedömning göras av om intresset av att ta området i anspråk på det sätt som avses med planen väger tyngre än strandskyddsintresset. Med hänsyn till att det är fråga om mindre områden där strandskyddet ska upphävas och att området ner mot stranden kommer att vara tillgängligt för allmänheten på samma sätt som i dag bedömer mark- och miljödomstolen att förutsättningarna för att upphäva strandskyddet är uppfyllda. Länsstyrelsen, som är tillsynsmyndighet i förhållande till strandskyddslagstiftningen, har inte heller i sitt granskningsutlåtande haft någon erinran mot att strandskyddet upphävs med stöd av 7 kap. 18 e § 3 miljöbalken hänsyn till behovet av tillfartsväg och VA-ledningarnas sträckning. Mark- och miljödomstolen finner sammantaget inte skäl att upphäva antagandebeslutet med hänsyn till strandskyddet på platsen.

4.2.7 Arkeologiska lämningar och yrkandet om vilandeförklaring

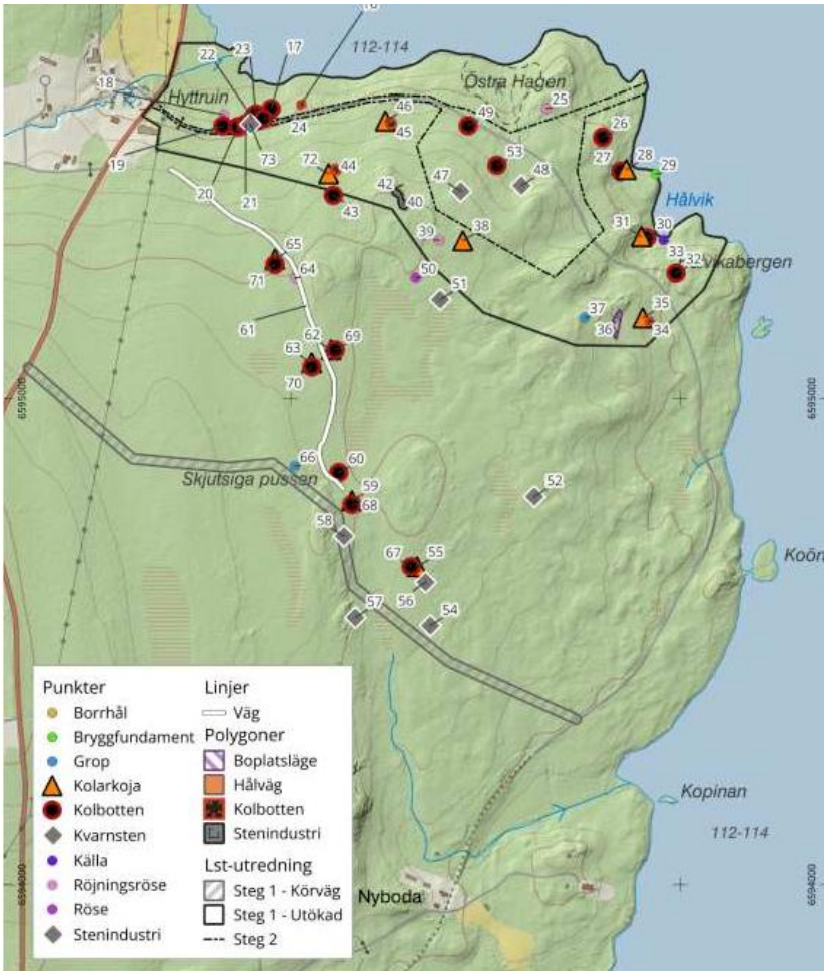
Som angetts under avsnitt 4.1 ovan ska planläggning syfta till att mark- och vattenområden används för det eller de ändamål som områdena är mest lämpade för med hänsyn till beskaffenhet, läge och behov (2 kap. 2 § PBL). Innan kommunen fattar beslut om att anta en detaljplan ska kommunen ha ett sådant underlag att markens lämplighet kan bedömas.

Alla fornlämningar är skyddade enligt kulturmiljölagen (1988:950), KML, och får inte skadas (2 kap. 6 § KML). Den som avser att uppföra en byggnad eller en anläggning eller genomföra ett annat arbetsföretag bör i god tid genom att inhämta information från länsstyrelsen ta reda på om någon fornlämning kan beröras av företaget och i så fall snarast samråda med länsstyrelsen (2 kap. 10 § KML).

Länsstyrelsen beslutade den 28 februari 2025 om en arkeologisk utredning, etapp 1, inom fastigheten Timanshyttan 1:6. Utredningen syftade till att inventera området för att lokalisera fornlämningar och andra kulturhistoriska objekt. Resultatet presenterades i rapporten ”Bland kolarkojor, kvarnstenar och järnvägsbankar. Arkeologiska lämningar vid Östra Hagen.” (Arkeologgruppen AB, Rapport 2025:26). Länsstyrelsen beslutade därefter om en utredning, etapp 2, i syfte att klargöra vilka objekt som utgör fornlämningar, vilket bland annat genomfördes genom prover för datering. Etapp 2-utredningen genomfördes dels som en steg 1-utredning i ett utökat område, dels som en steg 2-utredning i det tidigare utredda området i etapp 1. Resultatet från etapp 2-

utredningen finns hittills endast som ett rapportmanus som kom in till länsstyrelsen den 18 oktober 2026. Rapportmanuset har lämnats in till domstolen av flera klagande (se aktbil. 95).

I rapportmanuset med bilagor anges bland annat att det vid steg 1-utredningarna av det utökade området och den planerade körvägen påträffades sammanlagt 56 objekt av kulturhistorisk karaktär, varav 35 kan kopplas till kolningsverksamhet och 12 kan kopplas till förindustriell stenindustri, se Figur 4 nedan. Stenindustrilämningarna och kolbottnar utan kolarkoja föreslås i rapportmanuset få antikvarisk status som fornlämning, medan samtliga kolarkojor bedöms som möjliga fornlämningar.

***Figur 4**. Karta ur Arkeologgruppens rapportmanus utvisande de objekt som påträffades under steg 1-utredningarna.*

I ett utlåtande från Länsstyrelsen i Örebro län, daterat den 20 oktober 2026 och ingivet av kommunen, framgår att rapportmanuset för närvarande granskas av länsstyrelsen. Vidare framgår att länsstyrelsen bedömer att resultatet av utredningarna är intressanta och att ytterligare arkeologiska åtgärder kommer att krävas inom området, men att länsstyrelsen anser att tillstånd till bort-

tagande kommer att kunna ges med villkor om krav på arkeologisk undersökning i syfte att tillvarata den vetenskapliga potentialen inför ett borttagande. Länsstyrelsen anser sammantaget enligt utlåtandet att fornlämningarna inte utgör ett hinder för genomförande av detaljplan men att de arkeologiska åtgärderna behöver utföras innan markarbeten kan påbörjas inom områdena för fornlämningarna.

Mark- och miljödomstolen konstaterar att det strax norr om planområdet finns en registrerad fornlämning samt att det inom planområdet har rapporterats flera arkeologiska fynd som nu är föremål för länsstyrelsens granskning som det kan kräva tillstånd att ta bort. Samtidigt ger länsstyrelsens utlåtande stöd för att de fynd som gjorts inte kommer att utgöra hinder att genomföra planen. Mot den bakgrunden saknas det skäl att vilandeförklara målet i väntan på länsstyrelsens bearbetning och bedömning av fynden.

Mot bakgrund av det som framkommit i målet om de arkeologiska fynd som gjorts i etapp 2-utredningen anser domstolen inte heller att kommunens beslutsunderlag varit bristfälligt i denna del på ett sådant sätt att det av den anledningen finns skäl att upphäva beslutet att anta detaljplanen.

Sammantaget bedömer domstolen att de arkeologiska fynd som framkommer i det åberopade rapportmanuset varken medför skäl att vilandeförklara målet eller upphäva kommunens beslut att anta detaljplanen.

4.3 Sammanfattning

Mark- och miljödomstolen finner sammanfattningsvis att kommunen har handlagt planärende på ett formellt riktigt sätt och hållit sig inom det handlingsutrymme som kommunen har vid antagande av detaljplanen. Mark- och miljödomstolen bedömer att de utredningar som tagits fram i samband med planarbetet har varit tillräckliga för att kunna göra relevanta överväganden i förhållande till motstående allmänna intressen och konsekvenser för områdets naturvärden m.m. Det har inte heller framkommit några andra skäl att upphäva detaljplanen. Vad klagandena har anfört motiverar inte någon annan bedömning. Överklagandena i övrigt ska därför avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (MMD-02)
Överklagande senast den 16 december 2026.

I domstolens avgörande har rådmannen Inge Karlström, ordförande, och tekniska rådet Malin Danielsson deltagit. Föredragande har varit Nina Jönsson.

NACKA TINGSRÄTT
INKOM: 2026-02-19
MÅLNR: P 1541-26
AKTBIL: 2

Kf § 3 Beslut om detaljplan för Timanshyttan 1:6

Dnr: KS2026-52

Kommunfullmäktige fattade beslut om att bevilja planbesked för en ny detaljplan för industriverksamhet (Sevesoverksamhet) 2024-12-11, KS2024-758.

Som en följd av det har en detaljplaneprocess pågått under 2025. Planen möjliggör för industri.

Planens syfte är att skapa förutsättningar för etablering av industri genom att möjliggöra mark för industriändamål på del av fastigheten Timanshyttan 1:6 i Nor samt att säkerställa tillkomst till planområdet genom en tillfartsväg från väg 742.

Planen var utställd på samråd mellan 24 mars – 24 april 2025 och på granskning mellan den 3 oktober – 2 november 2025, med förlängd svarstid till den 7 november.

Detaljplanen har tagits fram genom exploatörsdriven planprocess där ansvar har fördelats mellan kommunen och exploatören men där kommunen fortsatt har huvudansvaret och granskar alla dokument, ställt krav på vad som behöver ingå i konsultuppdrag med mera.

Detaljplanen reglerar markens användning till industri och teknisk anläggning. Den möjliggör för en 30 m hög byggnad om max 500 m^2 och ett flertal lägre byggnader. Planen upphäver också strandskydd i mindre delar för befintlig väg och för den tekniska anläggningen. Planen reglerar också att delar av området inte får hårdgöras och att dagvatten ska tas om hand inom planområdet och renas innan det släpps vidare. Höga byggnader ska också utföras i material och färgskalor som smälter in i omgivningen och som inte har blänkande material. Utöver 30 meter från master och annan anläggning byggas upp till en höjd om max 35 m.

Bedömning
Detaljplanen har bearbetats utifrån de utredningar som har tagits fram samt utifrån inkomna synpunkterna från myndigheter, sakägare och andra berörda. Utifrån alla samlade förutsättningar samt avvägningar mellan allmänna och enskilda intressen bedöms planområdet vara lämpligt för att utvecklas till industriområde.

Beslutsunderlag
Tjänsteskrivelse, 2025-12-09
Granskningsutlåtande
Miljökonsekvensbeskrivning
Planbeskrivning
Plankarta
Beslut betydande miljöpåverkan
Undersökning om betydande miljöpåverkan
Fastighetsförteckning
Samrådsredogörelse del 1
Samrådsredogörelse del 2
Beslut KS § 208

Kommunstyrelsens behandling
Vid kommunstyrelsens sammanträde reserverade sig Lars Eriksson (V) och Monika Aune (MP) mot beslutet att ärendet skulle avgöras vid sammanträdet till förmån för Monika Aunes (MP) yrkade om att bordlägga ärendet. Lars Eriksson (V), Monika Aune (MP) och Kristina Haglund (C) reserverade sig sedan mot beslutet till förmån Monika Aunes (MP) avslagsyrkande till förslaget. Jan Rylander (NP) reserverade sig skriftligt mot förslaget till förmån för eget avslagsyrkande till kommunstyrelseförvaltningens förslag.

Förslag till beslut
Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige besluta

att anta detaljplan för Timanshyttan 1:6 i Nor.

Yrkande
Mikael Wahlberg (S), Dan Pierre (M) och Bengt Magnusson (LPo) yrkar bifall till kommunstyrelsens förslag.

Monika Aune (MP), John Sundell (KD), Susanne Forsberg (C), Theresé Hoikkala Lindqvist (V) och Jan Rylander (NP) yrkar avslag till kommunstyrelsens förslag.

Susanne Forsberg (C) och yrkar i andra hand återremiss till beslutet med motivering att beslut om detaljplan tas upp först när Trafikutredningen är klar.

Theresé Hoikkala Lindqvist (V), Jan Rylander (NP), Monika Aunes (MP) yrkar bifall till Susanne Forsbergs (C) yrkande om återremiss.

Beslutsgång
Ordföranden Per Andreasson (S) frågar först kommunfullmäktige om ärendet ska avgöras idag eller återremitteras och finner att kommunfullmäktige beslutar att ärendet ska avgöras idag.

Votering begärs av Susanne Forsberg (S) som verkställs.

Votering

Ja-röst innebär att ärendet ska avgöras idag.
Nej-röst innebär att ärendet ska återremitteras.

Ja-röst lämnas av: Per Andreasson (S), Mikael Wahlberg (S), Margareta Eriksson (S), Anna Karlsson (S), Markus Eriksson (S), Sofia Erlandsson (S), Hans Knutsson (S), Eleonor Karlsson (S), Kent Nilsson (S), Ursula Steffensen (S), Nicklas Johansson (S), Dan Pierre (M), Eija Ahonen Pettersson (M), Bengt Svensson (M), Ewa Turesson (M), Eric Viduss (M), Gunnar Jaxell Karlsson (M), Klara Sandberg (LPo), Bengt Magnusson (LPo), Anna Berggren (LPo), Bo Henriks (LPo), Aarne Vaahto (LPo) och Conny Alfredsson (-).

Nej-röst lämnas av: Susanne Forsberg (C), Kristina Haglund (C), Jan Rylander (NP), Boye Jonsson (NP), Lars-Erik Larsson (NP), Tomas Hultqvist (SD), Birgitta Ahl (SD), Thérese Hoikkalla Lindqvist (V), Kenneth Larsson (V) och Monika Aune (MP).

Röst om att avstå lämnas av: John Sundell (KD)

Ordföranden finner att kommunfullmäktige med 23 Ja-röster, 10 Nej-röster och 1 avstår, beslutar att ärendet ska avgöras idag.

Ordföranden Per Andreasson (S) finner därefter att det finns två förslag till beslut, det vill säga kommunstyrelsens förlag respektive avslagsyrkande från Monika Aune (MP), John Sundell (KD) och Susanne Forsberg (C).

Ordföranden frågar om kommunfullmäktige ska bifalla kommunstyrelsens förslag eller avslå det samma och finner att kommunfullmäktige beslutar enligt kommunstyrelsens förslag.

Beslut
Kommunfullmäktige beslutar

att anta detaljplan för Timanshyttan 1:6 i Nor.

Reservationer
Tomas Hultqvist (SD), Birgitta Ahl (SD), Boye Johansson (NP), Jan Rylander (NP), Lars-Erik Larsson (NP), Susanne Forsberg (C), Kristina Haglund (C), Theresé Hoikkala Lindqvist (V), Kenneth Eriksson (V) och John Sundell (KD) reserverar sig mot beslutet till förmån för yrkande om avslag till kommunstyrelsens förslag.

SVERIGES DOMSTOLAR

Hur man överklagar

MMD-02

Vill du att domen ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Ditt överklagande ska ha kommit in till domstolen inom 3 veckor från domens datum. Sista datum för överklagande finns på sista sidan i domen.

Så här gör du

1. Skriv mark- och miljödomstolens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att domen ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att Mark- och miljööverdomstolen ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.
4. Lämna namn samt aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.

   Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.
6. Skicka eller lämna in överklagandet till mark- och miljödomstolen. Du hittar adressen i domen.

Vad händer sedan?

Mark- och miljödomstolen kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att domen gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar mark- och miljödomstolen överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Mark- och miljööverdomstolen.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning, kan även Mark- och miljöverdomstolen skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i Mark- och miljöverdomstolen

När överklagandet kommer in till Mark- och miljööverdomstolen tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Mark- och miljööverdomstolen ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att mark- och miljödomstolen dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om mark- och miljödomstolen har dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rättstillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller den överklagade domen. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med mark- och miljödomstolen om du har frågor. Adress och telefonnummer finns på första sidan i domen.

Mer information finns på www.domstol.se.

Anvisningar för överklagande **MMD-02 - Dom i överklagade mål och vitesmål** • Producerat av Domstolsverket, Avd. för